

Iittala Turkinmäki arkeologinen selvitys

Hämeenlinna

2024

ARK—BYROO

Ark-byroo oy
Työpajankatu 10 A 49,
00580 Helsinki

+358 50 574 8710
info@arkbyroo.fi
arkbyroo.fi

Tilaaaja:

Hämeenlinnan kaupunki

Tilaaajan edustaja:

Aino Niiva, Kaavasuunnittelija

Työryhmä:

Mikko Suha, arkeologi FT, vastaava tutkija

Mikko Ahvonen, arkeologi FM, Kenttätöiden johto, esi-, kenttä- ja jälkityöt

Aku Kaalikoski, fil. yo. kenttätyöt

Suoritusajankohta:

lokakuu 2024, työ on luovutettu 27.01.2025.

Kansikuva:

Kuvassa arkeologi Aku Kaalikoski suorittaa pintapöimintää Turkinmäen kaakkoispuolen pelloilla.

Kuva: Mikko Ahvonen.

Avainsanat:

Hämeenlinna, littala, Turkinmäki, Kalvola, Keikkalan kylä, mäkituvat, keskiaika, rautakausi.

© Arkkitehtitoimisto Ark-byroo oy

Sisältö

Tiivistelmä	4
1. Johdanto	5
1.1 Kohde	5
1.2 Tehtävä	5
1.3 Menetelmät	6
1.4 Alueen ympäristö ja historia	8
1.5 Alueen tutkimushistoria ja löydöt	14
1.6 Arkisto- ja rekisteritiedot	16
2. Kenttätöiden kuvaus	17
2.1 Maastoinventointi	17
2.2 Rovastinmäen löytöpaikan tarkkuusinventointi	27
2.3 Keikkalan kylän tarkkuusinventointi	29
3. Johtopäätökset	38
Lähteet	39
Liitteet	41
Kuvaluettelo	41

Tiivistelmä

Hämeenlinnan kaupungin toimeksianto liittyy Hämeenlinnan Kalvolan kaupunginosassa sijaitsevan litalan Turkinmäen asemakaavamuutoksen laadintaan. Laadittavan asemakaavan tarkoituksena on ajantasaistaa Turkinmäen asemakaava.

Turkinmäki on historiallinen mäkitupalaisalue. Alue oli tarkoitus inventoida arkeologisesti, jotta mahdolliset mäkitupalaisasutuksen jäännökset alueelta voitaisiin dokumentoida ja kartoittaa. Lisäksi hankealueelta tunnetaan yksi rautakaudelle ajoittuva löytöpaikka Rovastinmäki (tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000044801), jota ei ollut aiemmin tarkistettu maastossa. Näiden lisäksi keskiaikainen Keikkalan kylä sijoittuu historiallisen kartta-aineiston perusteella alueen lounaisosaan, nykyisen litalantien pohjoispuolelle. Tarkoituksena oli selvittää, sijaitseeko paikalla Keikkalan kylään liittyvää kiinteää muinaisjäännöstä. Lopuksi tutkittiin vielä maastoinventoinnin menetelmin, sijaitseeko kaava-alueella aiemmin tuntemattomia muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita.

Kenttätöitä suoritettiin 30.9-2.10.2024 välisenä aikana. Maastoinventoinnin yhteydessä löydettiin Turkinmäen alueelta kaksi maansekaista viljelysryötkiötä. Tämän lisäksi Turkinmäen luoteisosasta löydettiin mahdollinen mäkitupalaisasutuksen perustus, joka ajoittuu havaintojen perusteella 1800-luvulta 1900-luvun alkuun. Rovastinmäen irtolöytöpaikalle kaivettiin koekuoppia, joiden perusteella todettiin, ettei alueella sijaitse kiinteää muinaisjäännöstä. Keikkalan kylän potentiaalisesti säilyneitä alueita tutkittiin arkeologisen tarkkuusinventoinnin keinoin, kaivamalla alueelle yhteensä 44 koekuoppaa. Tutkimusten perusteella alueella ei sijaitse kylään liittyvää säilynyttä kiinteää muinaisjäännöstä.

1. Johdanto

1.1 Kohde

Kohdealue sijaitsee Hämeenlinnan Kalvolan kaupunginosassa noin kaksi kilometriä valtatie 3:n lounaispuolella ja 500 metriä Iittalan keskustasta luoteeseen. Alue rajautuu pohjoisessa vuonna 1876 valmistuneeseen Hämeenlinna-Tampere-rataan ja etelässä Iittalantiehen.

Selvitysalueella on sekä maakunnallisesti että valtakunnallisesti arvokkaita kulttuuri- ja maisema-arvoja. Alue on osa maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ja kuuluu pääosin valtakunnallisesti tärkeään maisema-alueeseen. Lisäksi alueella sijaitseva Kalvolan kirkko on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristökohteeksi.

1.2 Tehtävä

Hämeenlinnan kaupungin toimeksianto liittyi Hämeenlinnan Kalvolan kaupunginosassa sijaitsevan Iittalan Turkinmäen asemakaavamuutoksen laadintaan, tarkoituksena oli ajantasaistaa Turkinmäen asemakaava. Suunnittelualueen maanomistajina ovat Hämeenlinnan kaupunki sekä yksityiset omistajat.

Turkinmäen vanha mäkitupalaisalue sijaitsee noin 300 metriä Kalvolan kirkosta koilliseen. Alue on metsäisellä kumpareella ja nykyinen rakennettu ympäristö on pienimittakaavaista ja maastoa mukailevaa. Aluetta vierustaa Iittalantie, joka on johtanut Hämeenlinnasta Toijalaan. Se on ollut käytössä viimeistään 1400-luvun alusta alkaen. Pohjoisessa aluetta rajasi vuonna 1876 valmistunut Hämeenlinna-Tampere-rautatie. Turkinmäen nykyinen asemakaava on vuodelta 1968, ja se edustaa 1960-luvun suunnittelukäsitystä, jossa lähtökohtana oli mäkitupalaisalueen rakennusten täydellinen purkaminen sekä liikenteellinen sujuvuus.

Suunnittelualueella sijaitsee yksi tarkastamaton rautakautinen löytöpaikka Rovastinmäki (1000044801) Kalvolan kirkon ja Pappilan koillispuolisella pellolla. Löytö on myöhäisrautakauteen ajoittuva riipus, johon on kuvattu eri suuntiin katsovat hevosfiguurit. Riipus on löydetty noin 15 cm:n syvyydestä. Lisäksi suunnittelualueen välittömästä läheisyydestä sen etelä- ja pohjoispuolelta tunnetaan rautakautisia ja historiallisen ajan ilmoituslöytöjä, joita ei vielä ollut merkitty löytöpaikkoina muinaisjäänösrekisteriin. Alueella sijaitsee lisäksi keskiaikaisen Keikkalan kylän paikka, jota ei ole merkitty muinaisjäänösrekisteriin.

Arkeologisen inventoinnin avulla oli tarkoituksena selvittää, löytyykö suunnittelualueella ennestään tuntemattomia muinaisjäänöksiä tai muita huomion arvoisia kulttuuriperintökohteita. Selvitettävän alueen pinta-ala on noin 49 ha. Lisäksi Rovastinmäen rautakautinen löytöpaikka oli määrä tarkistaa ja

selvittää sijaitseeko löytöalueella säilynyt kiinteä muinaisjäänös. Lopuksi oli selvitettävä tarkkuusinventoimalla, siis koekuopittamalla keskiaikaisen Keikkalan kylätontin aluerajaus ja säilyneisyyden aste.

1.3 Menetelmät

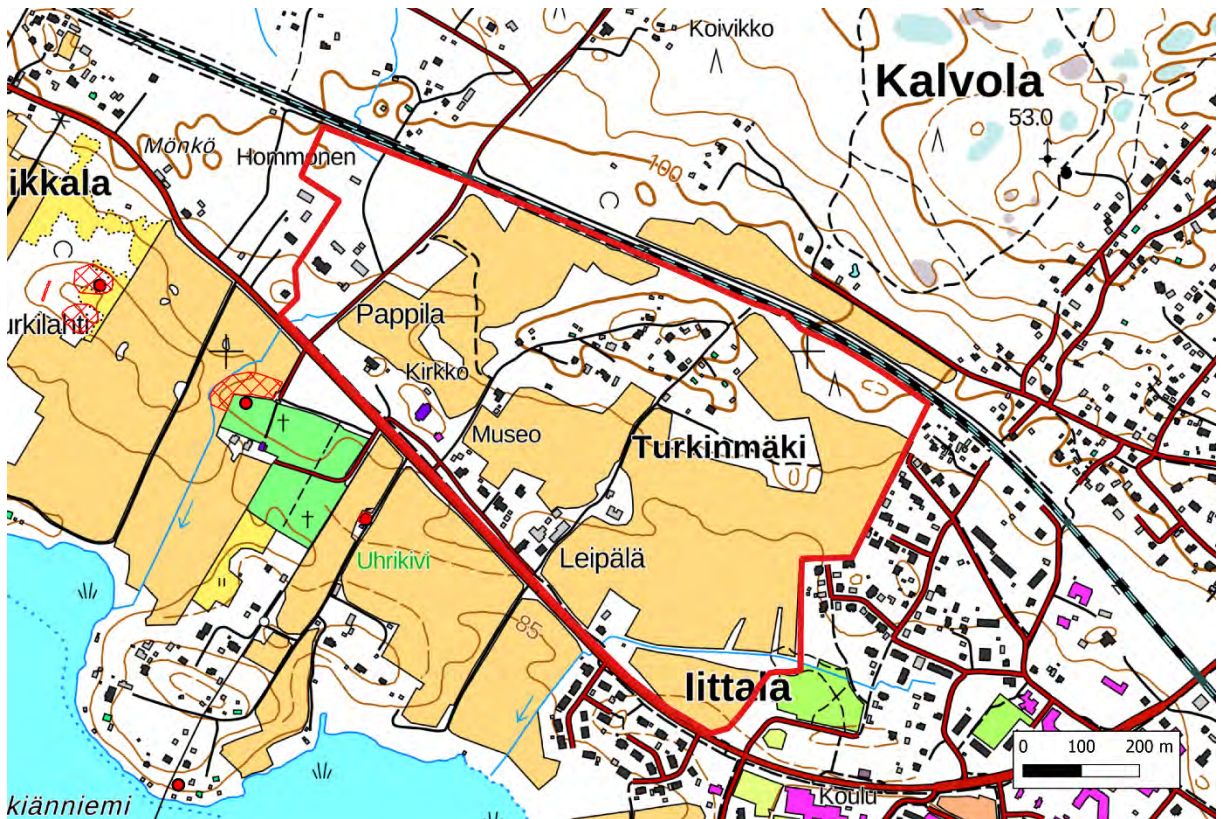
Aluksi tutustuttiin kohteen perustietoihin, käytiin läpi alueen historiaa, tutustuttiin vanhaan aluetta koskevaan kartta-aineistoon, ja käytiin läpi aluetta koskeva LIDAR-aineisto (5 p). Näiden perusteella määriteltiin tarkkuusinventoinnin kannalta potentiaalisimmilta vaikuttavat alueet, joille koekuoppia erityisesti sijoitettaisiin.

Keikkalan kylätontin alueelle kaivettiin kylätontin säilyneisyyden kannalta potentiaalisille paikoille koekuoppia, mahdolliset löydöt otettiin talteen ja kuoppien tuottama informaatio dokumentoitiin kirjallisesti, mittaamalla sekä valokuvaamalla. Koekuoppien laajuus oli keskimäärin 50 cm x 50 cm. Löytökohde Rovastinmäen kohdalla tarkastettiin silmämääräisesti ja tämän lähiympäristöön kaivettiin myös koekuoppia. Löytöalueen ympäristöä tutkittiin metallinilmaisimella ja koejista kaivettu irtomaa tutkittiin myös metallinpaljastimella. Lisäksi koko hankealue inventoitiin kävelemällä maastossa sekä kaivamalla otollisiin paikkoihin pieniä koekuoppia ja lapionpistoja. Paikkatietojen talteenottoon käytettiin maastoinventoinnissa Garmin gpsmap 65-maastonavigaattoria ja tarkkuusinventoinnissa Trimble R12 -tarkkuus-GPS-laitetta. Työ suoritettiin kahden hengen voimin kolmen työpäivän aikana.

Yleiskarttaote

Kuva 1. Selvitysalueen karkea sijainti esitetty Maanmittauslaitoksen taustakartalla punaisella ympyrällä.

Kuva 2. Selvitysalue rajattu Maanmittauslaitoksen maastokarttaan punaisella viivalla.

1.4 Alueen ympäristö ja historia

Selvitysalueen maisemasta valtaosa on peltoa. Turkinmäki selvitysalueen keskellä on harjumainen alue, jonka korkeimmat kohdat kohoavat noin 105 m mpy korkeudelle, kun taas matalimmat alueet selvitysalueen kaakkois- ja eteläpuolella jäävät noin 85 m mpy tasolle.¹ Maaperältään alue koostuu pääasiassa moreeni- ja savimaista.² Kallioperää dominoi graniitti ja Kalvolan graniittia on käytetty sekä nykyisen kirkon, että Helsingin eduskuntatalon rakentamisessa.³ Lisäksi alueelta löytyy uraliittiporfyyriittejä sekä liuskekiveä.

1.4.1 Vesistöhistoria

Selvitysalue sijaitsee Äimäjärven lähistöllä, nykyisin etäisyyttä rantaviivaan on selvitysalueen eteläreunalta noin 400 metriä. Äimäjärvi laskee Vanajaveteen luoteessa Oikolanjoen kautta. Järven pinnankorkeus on nykyisin noin 81.8 m mpy,⁴ se kuuluu Kokemäenjoen vesistöön osana Vanajaveden-Pyhäjärven vesistöaluetta.⁵

Äimäjärvi on kuroutunut todennäköisesti omaksi järveksen Ancylus-järvivaiheessa noin 9500–9000 vuotta sitten, samoihin aikoihin, kun Hämeenlinna on alkanut paljastua merestä.⁶ Ennen kuroutumista (90 m mpy) Kalvolan alue on koostunut erillisistä saarista. Tämän jälkeen maa alueella jatkoi kohoamistaan, kunnes Vanajavesi lopulta kuroutui Ancylusjärvestä myöhäismesoliittisella kivikaudella noin 8500 vuotta sitten. Kuroutuessaan Vanajan pinta oli noin 8 m nykyistä alempana eli noin 71–72 m mpy tasolla. Maan kohotessa nykyisen Iittalan ja Heinun alueen välillä kulkenut salmi sekä yhteys Vanajan Rauttunselälle on vähitellen kuroutunut ja Äimäjärvi on lopulta kuroutunut omaksi järveksen (82 m mpy).

Vanajalle on kuroutumisen jälkeen ollut ominaista veden pinnan nousu, joka johtuu maan epätasaisesta kohoamisesta altaan eri puolilla.⁷ Vuoteen 1857 mennessä vedenpinta oli noussut altaan hitaammin kohoavissa kaakkoisosissa suurin piirtein tasolle 82 m mpy, eli noin Äimäjärven nykyiselle tasolle. Äimäjärvi on ollut kuroutuneena Vanajasta jo ennen Vanajan pinnanlaskua 1700–1800-luvuilla, joten Vanajan rannalla selkeästi, etenkin Hämeenlinnan alueella havaittavissa oleva korkeampaa rantaviivaa (81,5–82,5 m mpy) ei Iittalan tai Kalvolan alueella esiinny.⁸ Järvi on kuitenkin mahdollisesti toiminut tulvien ja vastaavien Vanajan pintaa mahdollisesti nostaneiden vaiheiden aikana Vanajan lahtena.

¹ Paikkatietoikkuna.

² GTK

³ Favorin 1996, 401.

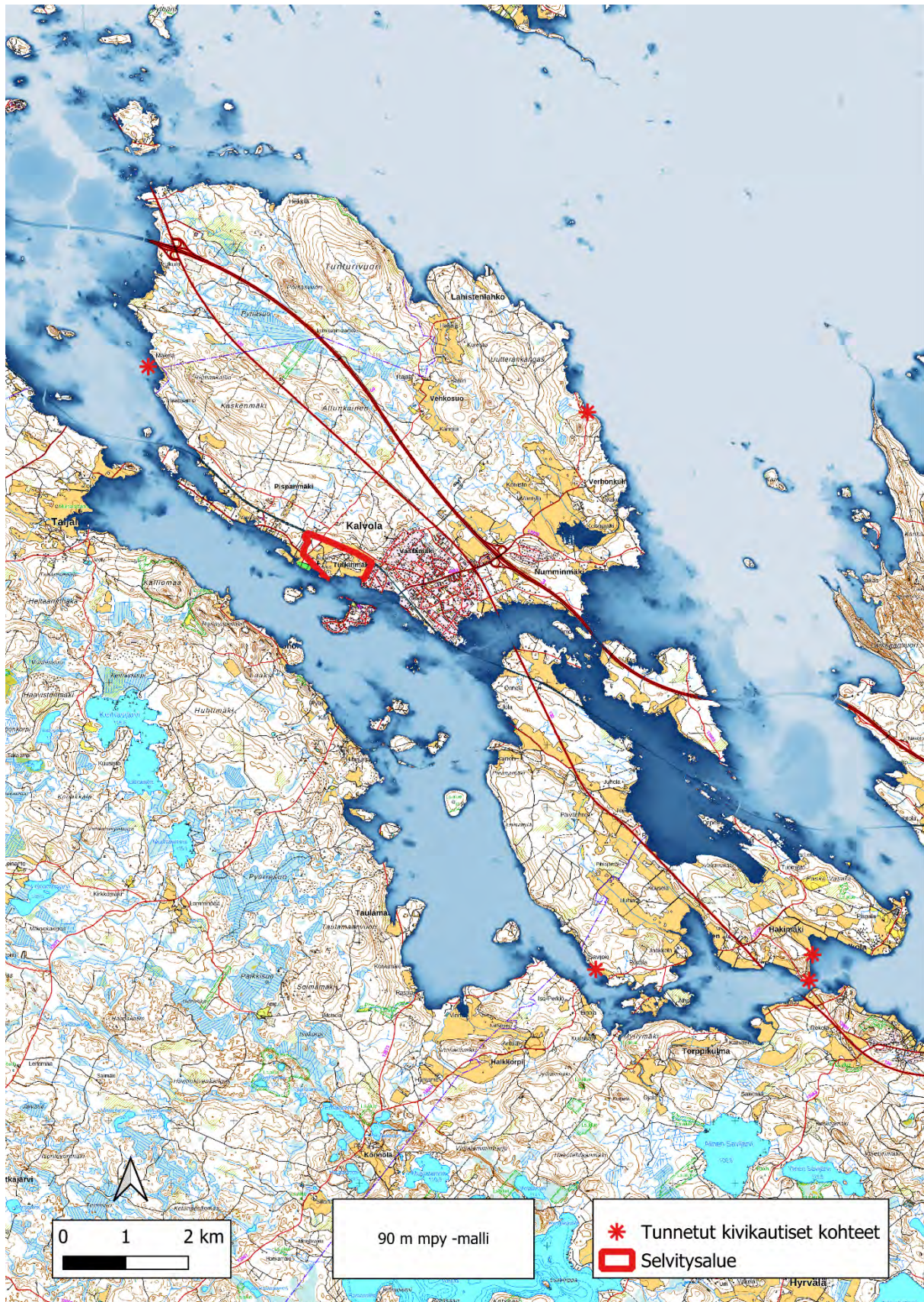
⁴ Paikkatietoikkuna, maastokartta.

⁵ Järviwiki.

⁶ Koivisto, 10.

⁷ Seppälä 1999, 91.

⁸ Kaipainen et al. 2009

Kuva 3. Muinaisranta-malli, jossa merenpinta nostettu tasolle 90 m mpy. Tällöin alue on ollut osa Ancylusjärveä. Kartan piirtänyt Mikko Ahvonen.

Kuva 4. Muinaisrantamalli, jossa merenpinta nostettu 90 m mpy tasolle. Punaisella viivalla kuvattuna alueen rajaus. Kartasta voidaan nähdä, että potentiaalisimmat rantasidonnaiset kivikautiset alueet sijoittuvat alueen kaakkoisosaan pellolle. Piirtänyt Mikko Ahvonen.

Kuva 5. Muinaisranta-malli, jossa vedenpinta nostettu 82 m mpy tasolle. Kartasta voidaan päätellä, että Äimä-järvi on kuroutunut omaksi järveksensä näihin aikoihin. Piirtänyt Mikko Ahvonen.

1.4.2 Keikkalan kylä

Keikkalan kylä on sijainnut vähintään 1400-luvulta lähtien paikan lävitse kulkeneen nykyisen maantien 2843:n pohjoispuolella, vastapäätä keskiaikaista kivisakaristoa.⁹ Kylän tarkkaa sijaintia ei tunneta, mutta sen paikka on hahmotettavissa suhteellisen epämääräisesti ns. kuninkaankartalla ja pitäjänkartalla. Sen sijaan vuoden 1698 maakirjakartalla kylä on esitetty varsin selkeästi.¹⁰ Kylä levittäytyy nauhamaisesti keskiaikaisen Hämeenlinnasta Toijalaan kulkeneen tien koillispuolelle karkeasti kaakko-luode-suuntaisesti. Kylä esiintyy myös kuninkaan kartastossa 1776–1805, jossa kylä erottuu punaisista pisteistä koostuvana nauhana kirkon pohjoispuolella.¹¹ Lisäksi kylä erottuu selkeästi vuoden 1899 se-
naatin kartastossa.¹²

Keikkala mainitaan historiallisissa lähteissä ensi kertaa jo 1332, mutta kylä on kuitenkin todennäköisesti ollut olemassa jo rautakauden lopulla.¹³ Kalvolan ensimmäinen kirkko on todennäköisesti ollut puinen ja sijainnut nykyisen keskiaikaisen kivisakastin ympäristössä. Ensimmäinen kirkko paikalle on mahdollisesti rakentunut jo 1300-luvun alussa, sillä ensimmäinen maininta Kalvolan seurakunnasta on vuodelta 1331. Tällöin on kuitenkin käytetty Keikkala-nimitystä.¹⁴

Kuva 6. Ote vuoden 1698 maakirjakartasta, jossa kylä näkyy pohjoisnuolen alla useista taloista koostuvana ryp-päänä. Kartta ladattu Kansallisarkiston Astia-palvelusta.

⁹ Suvanto 1992, 280.

¹⁰ Heikki Rantatupa, maakuntakartta vuodelta 1698.

¹¹ Timo Meriluoto.

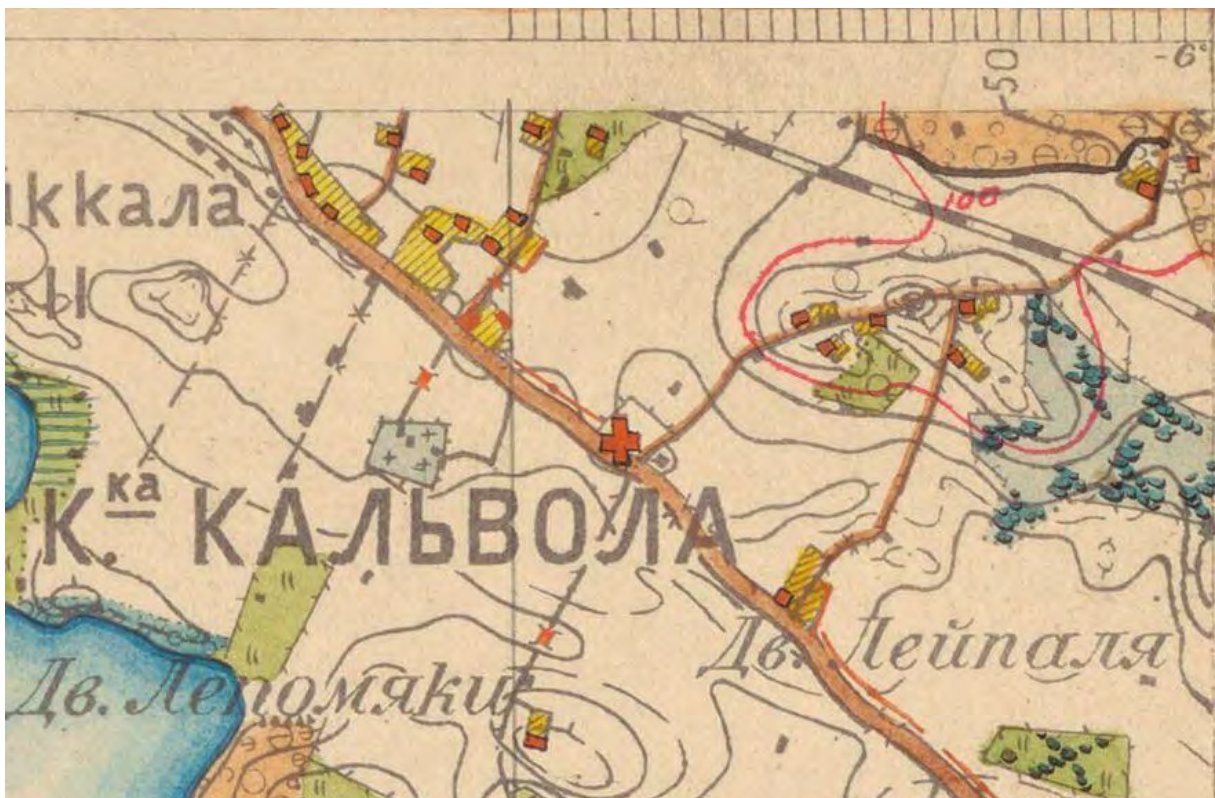
¹² Kansallisarkisto.

¹³ Suvanto, 1992.

¹⁴ Kuuliala, 24–26

Kuva 7. Ote kuninkaankartastosta 1776–1805, jossa Kalvolan kylä hahmotettavissa punaisena talojen ryppäänä kirkon pohjoispuolella. Kartta ladattu Timo Meriluodon ylläpitäältä verkkosivulta.

Kuva 8. Ote Senaatin kartasta vuodelta 1899. Rakennukset sijoittuvat edelleen samalle alueelle kuin vuoden 1698 maakirjakartassa, eikä tien lounaispuolella esiinny taloja. Nykyistä 1919–1921 rakennettua Kalvolan graniittista basilikan mallista pitkäkirkkoa edeltänyt 1918 tulipalossa tuhoutunut vanha puukirkko merkitty kartassa punaisella ristillä. Kartta ladattu Kansallisarkiston Astia-palvelusta.

1.4.3 Turkinmäki

Turkinmäen keskiosassa sijaitseva asuinalue on ollut alun perin mäkitupalaisalue, jossa asui tyypillisesti useampi perhe samaan aikaan. Vuonna 1862 Keikkalan kylässä on tiedettävästi ollut yhdeksän itsellistaloutta.¹⁵ Entinen mäkitupalaisalue sijaitsee metsäisellä kumpareella, jossa rakennettu ympäristö on pienimittakaavaista ja maastoa mukailevaa. Ensimmäinen merkki Turkinmäen asutuksesta historiallisella kartalla on vuoden 1899 senaatin kartassa. Tuolloin Turkinmäelle näyttää sijoittuvan viisi taloa.¹⁶

Aluetta ei ole aiemmin tutkittu arkeologisesti.

1.5 Alueen tutkimushistoria ja löydöt

Ainoa Kalvolasta tunnettu kivikautinen muinaisjäänne *Kolari* (muinaisjäänneostunnus 210010016) sijaitsee tasolla 86 m mpy. Valkeakosken puolelta tunnetaan esimerkiksi Itkon kivikaudelle ajoittuva nuorakeräminen hautakohde (mjt: 908010013) korkeudella 85–57.50 m mpy. Selvitysalueesta etelään, Hattulan puolelta Äimäjärven rannalta tunnetaan taas Savijoen kivikautinen asuinpaikka (mjt:1000002505), joka sijoittuu noin 87–90 m mpy tasolle. Hattulasta tunnetaan myös kivikautiset asuinpaikat Hakinharju 1 (82010004) korkeudelta 87.5–92 m mpy ja Hakinharju 2 (82010005) korkeudelta 89–92 m mpy. Näiden tietojen perusteella voidaan määrittää, että potentiaalisimmat kivikauden rannankorkeudet, ennen Äimäjärven kuroutumista sijoittuvat korkeuksien 85–92 m mpy välillä. Tällöin alue on koostunut vielä useammasta saaresta (kuva 3). Osa edellä mainituista asuinpaikoista sijoittuu todennäköisesti tuolloin etelämmässä sijainneen Äimäjärven ja Vanajan välillä esiintyneen salmen aikaan, sijaiten tämän rannalla, suojaisemmalla pohjoispuolella.

Vesistövaiheiden takia suurin osa Vanajan alueen kivikautisista asuinpaikoista on veden peitossa, kun taas rautakautiset rannat ovat nykyisen vedenpinnan yläpuolella. Myös kivikauden aikaiset nuorakeräamisen kulttuurin asuinpaikat ovat mahdollisesti Vanajaveden pinnan yläpuolella, koska asuinpaikat eivät sijainneet aivan rannanviivan tuntumassa, vaan korkeammalla rantaniittyjen yläpuolella. Potentiaalisesti selvitysalueella sijaitsevat kivikauden kohteet ajoittuvat joko aikaan, jolloin alue on alkanut paljastua merestä 9500 vuotta sitten, tai Äimäjärven kuroutumisen jälkeiseen (82 m mpy), pinnan korkeuden suhteen melko staattiseen aikaan. Tarkkaa ajoitusta järven kuroutumiselle ei ole tiedossa, mutta tämä on tapahtunut selkeästi varhaisemmassa vaiheessa, kuin Vanajaveden kuroutuminen noin 8500 vuotta sitten. Näin varhaisia merkkejä asutuksesta Kalvolan alueelta ei toistaiseksi ole tehty.¹⁷

Pronssi- tai varhaismetallikautisia kiinteitä muinaisjäänneksiä ei Kalvolan alueelta tunneta, joten alue on tuolloin toiminut todennäköisesti erämaa-alueena, vailla kiinteää asutusta. Kiinteää asutusta alueelle on saapunut vasta rautakaudella, noin 500 jaa. paikkeilla.¹⁸ Alueen muinaisjäänneostantaa dominoikin myöhäisrautakausi, keskiaika sekä historiallisen ajan kohteet, joita alueelta tunnetaan runsaasti.

¹⁵ Favorin 1996, 68.

¹⁶ Kansallisarkisto.

¹⁷ Saraste, 1992.

¹⁸ Saraste 1992, 60.

Etenkin merovingi- ja viikinkiaika on ollut alueen arkeologisessa aineistossa näkyvässä roolissa ja jonkinlainen talonpoikais yhteiskunta on muodostunut alueelle jo mahdollisesti tänä aikana.¹⁹

Merkittävimmät lähistön kiinteät muinaisjäännökset ovat Kylä-Hakkarin kuppikivi (210010007), joka sijaitsee hautausmaan itäpuolella Käikiäntien varrella, 135 metriä Iittalantiestä lounaaseen. Tämän lisäksi hankealueen lounaispuolella sijaitsee Kalvolan keskiaikainen kivisakaristo (1000014990), ja hie-
man lounaaseen päin sijaitsevat Hommosenniemen rautakautiset kalmistokohteet. Lisäksi keskiaikaisen sakariston luoteispuolella sijaitsee Kurkilahden muinaisjäännöskokonaisuus (1000015191), jossa on ainakin 12 erikokoista, mahdollisesti pronssi- tai rautakautista, hautaröykkiötä. Röykkiöiden itäpuoliselta pellolta löytyi myös vuonna 2015 rautakautisia esineen katkelmia KM 40878:1–3.

Rautakautisia löytöjä on tehty myös metallinilmasilla, kuten esimerkiksi Hommosenniemen ja kivisakariston väliseltä pellolta elokuussa 2024 löytynyt viikinkiaikaisen tasavarsisoljen katkelma, sekä kuula-
mainen punnus. Lisäksi selvitysalueella, nykyisen graniittikirkon koillispuolelta on pellolta löydetty metallinilmaisimella myöhäisrautakauteen, ristiretkiaikaan 1100-luvulle, ajoittuva riipus, johon on kuvattu eri suuntiin katsovat hevosfiguurit. Rautakaudelle ja keskiajalle ajoittuvia metallinilmaisinlöytöjä on lisäksi tehty Hämeenlinna-Tampereradan pohjoispuolelta ja hautausmaan itäpuolen pellolta. Edellä mainittuja irtolöytöpaikkoja ei aiemmin ole käyty tarkistamassa.

¹⁹ Saraste 1992, 60.

1.6 Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi: Hämeenlinna Iittala Turkinmäki. Ei kiinteää muinaisjäännöstä, mutta yksi löytöpaikka *Rovastinmäki*.

Muinaisjäännöstunnus: 1000044801

Kohteen laji: Löytöpaikka

Kohteen ajoitus: Rautakautinen, ristiretkiaika

Osoite /Kunta: Ei tarkkaa osoitetta.

Kiinteistötunnus: .109-487-31-0, .109-487-29-0, .109-497-1-141, .109-487-3-48, .109-487-3-50, .109-487-30-1.

Keskikoordinaatit: N: 6776524,417 E: 25452454,750 (koordinaattijärjestelmä ETRS-GK25)

Tutkimuksen laatu: Inventointi ja tarkkuusinventointi

Tutkimuksen toteuttaja: Ark-Byroo oy

Tutkimuksen tilaaja: Hämeenlinnan kaupunki

Tutkimuslupa: -

Kenttätyöaika: 30.9-2.10.2024

Tutkitun alueen laajuus: 49 ha

Kaivetun alueen laajuus: 11 m²

Resurssit: kaksi arkeologia, kuusi henkilötyöpäivää.

Löydöt: Ei talletettavia löytöjä.

Tutkimushistoria: Kreetta Lesell inventointi 2009.

Tutkimuskertomuksen säilytyspaikka: Museovirasto

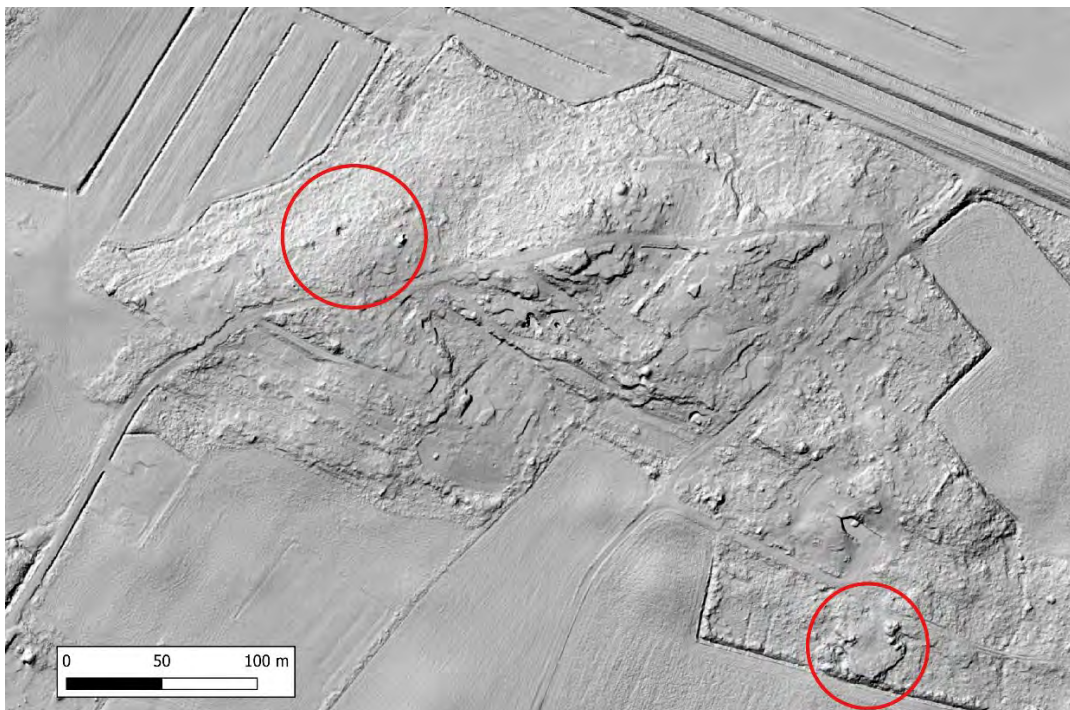
2. Kenttätöiden kuvaus

Kenttätöet toteutettiin useammassa osassa niin, että ensiksi suoritettiin selvitysalueen maastoinventointiosuus. Tämän jälkeen koekuopitettiin Rovastinmäen irtolöytöpaikan ympäristö, ja lopuksi keskitettiin Keikkalan kylätontin tarkkuusinventointiin.

2.1 Maastoinventointi

Ennen inventointia käytiin läpi inventoitavaa aluetta koskeva historiallinen kartta-aineisto. 1600-luvun maakirjakartassa tai 1700-luvun loppupuolen ”kuninkaankartassa” ei havaittu alueella muuhun kuin Keikkalan kylään liittyviä rakennuksia tai muuta inventoinnin kannalta mainitsemisen arvoista ilmiötä. Ensimmäinen lähde, jossa selvitysalueen rakentumisen voi havaita on vuoden 1899 senaatin kartta, jossa alueelle on ilmestynyt muutamia maatalousrakennuksia hankealueen luoteispuolen pelloille. Lisäksi rakennuskantaa alkaa ilmestymään Iittalantien varteen, tämän pohjoispuolelle ja Turkinmäen alueelle, jossa näyttää sijainneen tuolloin viisi rakennusta.

Historiallisen kartta-aineiston lisäksi käytiin läpi Maanmittauslaitoksen tarkempi LiDAR-aineisto (5 p). Korkeusmalli aineistosta tuotettiin Rstudio-ohjelmointikielen lidR- ja Raster-pakettien työkaluja hyödyntämällä. Korkeusmalli visualisoitiin QGIS-ohjelman Hillshade-työkalulla. Pintamallia sekä ilmakuvia ja maastokarttaa vertailemalla pyrittiin rajaamaan visualisoinnista erottuvia ilmiöitä, jotka eivät selkeästi liity moderniin maankäyttöön tai rakentamiseen.

Kuva 9. Esimerkki 5 p -LiDAR-aineistosta tehdystä mallista, jonka perusteella rajattiin joitakin mahdollisesti kiinnostavia kohteita maastoinventointia varten. Pintamallin tehnyt Mikko Ahvonen

Maastoinventointi aloitettiin kirkkaan sään vallitessa selvitysalueen kaakkoisosan pellolta, Iittalantien pohjoispuolelta. Peltojen läpi Iittalaan päin kulkevan leveän ojan kaakkoispuoleiset pellot olivat inventointiajankohtana kesannolla ja kasvoivat korkeaa rikkaruohoa, joten havainnointiolosuhteet olivat pintapoiminnan kannalta heikot. Ojan ympärillä kasvoi jonkin verran lehtipuita ja alueella oli runsaasti erilaisia savimaasta koostuvia kasoja. Mitään arkeologiaan viittaavaa ei havaittu.

Kuva 10. Maastoinventoinnin lähtöpaikka Iittalantien pohjoispuolella. Edustalla kuiva kesannolla ollut pelto. Kuvattu pohjoiskoilliseen.

Inventointia jatkettiin pohjoiseen päin, kesannolla olleen pellon länsipuolelle. Pelto oli puitu ja sängen alta oli suhteellisen hyvä havainnoida mahdollisia pintapoimintalöytöjä, jollaisia ei kuitenkaan havaittu, vaan peltomaan pinnalla esiintyi lähinnä modernia lasia ja keramiikkaa.

Turkinmäen eteläosaan saavuttaessa pellon reunassa näkyi runsaasti tuoreen näköisiä viljelysryötkiöitä, joita ei vielä sammal tai muu kasvusto peittänyt. LiDAR-mallissa (kuva 9) havaittu epämääräinen anomalia, oikean alakulman punainen rengas, osoittautui ladon paikaksi, jonka jäännökset olivat edelleen erotettavissa maastossa.

Turkinmäentie 95:n kaakkoispuolella, 70 metrin päässä rakennuksesta havaittiin siisti, pyöreämuotoinen, sammalen ja ruohojen peittämä maansekainen kivistä ryyti noin 95 m mpy korkeustasolla (kuva 11). Ryytiön halkaisija on noin 4 m ja korkeus 0,5 m, kivien koko vaihteli halkaisijaltaan 10–35 cm välillä. Ryytiö sijaitsee Turkinmäen kaakkoisosassa, peltojen ympäröimässä metsäisessä niemikkeessä. Paikka erottuu topografialtaan ja avoimuutensa puolesta muusta maastosta hyvin. Ryytiön ympärillä kasvaa koivuja, mutta muuten alue on sekametsää.

Kuva 11. Turkinmäen kaakkoisosan metsäisestä niemekkeestä löydetty matala kivröykkiö. Kuvattu länteen.

Kuva 12. Vuoden 1939 ilmakeku, jossa röykkiön sijaintipaikka kuvattuna karkeasti punaisella ympyrällä. Ilmakeku ladattu Paikkatietoikkunasta.

Röykkiö vaikuttaa maansekaisuutensa ja kontekstinsa puolesta– sijainti peltojen keskellä– viljelykseen liittyvältä, ja esimerkiksi vuoden 1939 ilmakuvasta voidaan havaita, että tuolloin pellot ja niityt ovatkin ulottuneet lähemmäksi röykkiötä kuin nykyisin (kuva 12).²⁰ Röykkiötä T-piikillä kairatessa kivien välissä havaittiin karkeaa hiekkaa ja multaa, mutta mitään poikkeavaa ei löytynyt. Kivet eivät muodostaneet selkeitä maanpinnalle näkyviä rakenteita, ja röykkiön pinnalla esiintyi jonkin verran irtonaisiakin kiviä. Piirteet eivät viittaa rautakautiseen hautaröykkiöön, vaan kyseessä on havaintojen perusteella viljelykseen liittyvä röykkiö. Röykkiötä haravoitiin myös metallinilmaisimella, eikä mitään modernia rautarojua kummempaa maasta havaittu.

Turkinmäen pohjoispuolella, aivan yksityisen omakotitalotontin Turkinmäentie 54 rajalla, 40 metriä pääärakennuksesta pohjoiseen, on suuri etelä-pohjoissuuntainen soikean muotoinen maansekainen kivi-röykkiö. Röykkiö on 12 m pitkä, 6 m leveä ja 0,5–1 metriä korkea. Röykkiön laidalla ja eteläpäässä on muutamia selkeästi suurempia kivilohkareita. Yleisesti röykkiö koostuu 0.5–1 m halkaisijaltaan olevista kivistä sekä tätä reilusti pienemmistä. Kairauksesta havaittiin röykkiön 1 tapaan pelkkää puhdasta multaa ja hiekkaa. Röykkiön päällä kasvaa muutama suuri koivu.

Aluetta haravoitiin metallinilmaisijalla, mutta mitään modernia rautaromua kummempaa ei lähimaastosta löydetty. 90 metriä röykkiöstä pohjoiseen, rautatien pohjoispuolelta tunnetaan metallinilmaisins löytöpaikka. Löytö on karhunhammasriipuksen pala, joka ajoittuu mahdollisesti rautakaudelle.

Historiallisten ilmakuviin perusteella röykkiö sijoittuu peltokaistojen väliselle alueelle, joten kyseessä on havaintojen perusteella viljelysröykkiö.

Kuva 13. Vuoden 1939 ilmakeku, jossa alue rajattu punaisella ympyrällä. Röykkiö sijaitsee peltojen välisen ojan vierustassa, ojan itäpuolella. Ilmakeku ladattu Paikkatietoikkunasta.

²⁰ Paikkatietoikkuna.

Kuva 14. Kuvassa maansekainen suurista kivistä koostuva laivan muotoinen röykkiö 2. Röykkiötä kuvassa tutkiskelee arkeologi Aku Kaalikoski. Kuvattu lounaaseen.

LiDAR-pintamallissa erottui muutamia mielenkiintoisia kuoppia Turkinmäen luoteisosassa (vrt. kuva 10, vasemmanpuoleinen punainen ympyrä), joten inventointia jatkettiin tähän suuntaan. Turkinmäentien pohjoispuolella kasvaa nykyään sekä istutettua, tiheää ja pimeää kuusimetsää, että paikoitellen sekametsää. Vanha mäkitupalaisalue kohoaa 105 m mpy korkeuteen, josta se laskee jokaiseen ilmansuuntaan peltojen tasolle. Alue on ollut vielä 1930-luvulla lähes puutonta ja avointa maastoa, jossa rakennukset ovat keskittyneet lähinnä Turkinmäentien ympärille (kuva 15).

Kuva 15. Ilmakuva Turkinmäen alueesta vuodelta 1939. Punaisella ympyrällä merkitty maastossa havaittu rakennuksen perustus ja mahdollinen kellari. Ilmakuva ladattu Paikkatietoikkunasta.

270 metriä Kalvolan kirkosta koilliseen, Turkinmäen luoteispuoliselta, loivasti pohjoiseen laskevalta rinteeltä löydettiin rakennuksen perustukset (kuva 16). Rakennuksen pituus on ollut 6 m, leveys 4 m ja kuopan syvyys 1,4–1,5 metriä. Perustusten eteläosassa ei ole kivistä ladottua perustusta, vaan rakennuksen seinät on tältä osin perustettu todennäköisesti maan päälle. Rinteeseen on kuitenkin levinnyt kiviä, joista osassa on porauksen jälkiä. Nämä kivet eivät todennäköisesti liity alkuperäisen rakennuksen sortuneisiin rakenteisiin, vaan ovat päätyneet kuoppaan myöhemmin. Kivien lisäksi kuopan pohjalla esiintyi nautoja ja muuta modernia rautaesineistöä, jotka ovat myös todennäköisesti päätyneet kuoppaan myöhemmin. Rakennuksen itä-, länsi-, ja pohjoissivut on rakennettu pääosin melko pienistä, halkaisijaltaan noin 15–20 cm kivistä. Korkeimmillaan perustukset koostuvat ovat 4–5 kiviterrasta. Perustukset ovat parhaiten säilyneet pohjoisseinän kohdalla, mutta itä- ja länsisivujen kivet ovat osittain sortuneet kuoppaan.

Rakennus näkyy todennäköisesti vielä vuosien 1939 sekä 1950 ilmakuvista (kuva 15). Rakennusta ei kuitenkaan ole kuvattu senaatin kartaston vuoden 1899 kartalle, eikä vuoden 1911 isojakokartalle (kuvat 22 ja 23). Tämä saattaisi viitata mäkitupalaisrakennukseen, johon myös perustusten koko vaikuttaisi sopivan. Mäkitupien rakentaminen mäenrinteisiin kaivettuihin kuopanteisiin ei ole myöskään ollut epätavallista ja tällaisia asumuksia on ollut käytössä vielä 1900-luvun alussa.²¹ Rakenne ajoittuu havaintojen

²¹ Arkeologisen kulttuuriperinnön opas.

perusteella 1800–luvulta 1900-luvuille. Koska tulisijaa ei löydetty, ei voida kuitenkaan poissulkea sitä, että kyseessä saattaisi olla myös maakellarin, varaston tai saunan jäännös. Kuopasta tai sen ympäristöstä ei tehty löytöjä. Rakenteen luoteispuolella, noin 50 m päässä sijaitsee nykyisin pieni puutalo.

Kuva 16. Turkinmäen luoteispuolen rinteestä löydetty rakennuksen perustukset. Kuvattu pohjoiseen.

Kuva 17. Kuopasta löydettiin porattu kiviä.

Kuva 18. Rakennuksen eteläpuolen rinteeseen on todennäköisesti tuotu kiviä rakennuksen purkamisen jälkeen. Tähän viittaavat ainakin kivien keskenäinen erilaisuus. Kuvattu etelään.

Kuva 19. Rakenteen itäosa.

Kuva 20. Rakenteen länsiosa.

Kuva 21. Rakenteen pohjoisosa.

Kuva 22. Vuoden 1911 isojakokartta georeferoituna maastokartan päälle. Perustus kuvattuna sinisen numero neljän yläpuolella. Kartta ladattu Kansallisarkistosta,

Kuva 23. Vuoden 1899 senaatin kartta georeferoituna maastokartalle. Punainen piste kuvaa rakennuksen perustusta. Kartta ladattu Kansallisarkistosta.

Maastoinventointia jatkettiin selvitysalueen länsiosissa, josta ei kuitenkaan löydetty enää mitään arkeologiaan viittaavaa. Modernien, 1900-luvun ilmakuvissa näkyvien, rakennusten jäännöksiä löydettiin sen sijaan runsaasti inventointialueen länsipuolelta: yksi Vehkosuontien ja Littalantien risteuksen koillispuolelta, yksi Vehkosuontien itäpuolelta peltojen ympäröimältä metsäsaarekkeelta, yksi Heipakantien itäpuolen metsästä, 75 metriä rautatiestä etelään, ja yksi betoninen perustus 70 metriä nykyisen Kalvolan kirkosta pohjoiseen sijaitsevan peltosaarekkeen länsireunalla.

2.2 Rovastinmäen löytöpaikan tarkkuusinventointi

Rovastinmäen löytöpaikka sijaitsee 100 metriä koilliseen Kalvolan nykyisestä kirkosta. Löytöpaikka sijaitsee savisella pellolla. Vuonna 2022 löysi metallinilmaisinharrastaja paikalta 1100-luvulle ajoittuvan hevosriipuksen, jonka alkuperä on todennäköisesti Laatokan alueella tai vielä idempänä. Löytöpaikkaa ei ole käyty aiemmin arkeologin toimesta tarkastamassa, joten nyt oli tarkoitus tutkia löytöpaikan ympäristöä tarkemmin kaivamalla koekuoppia löytöpaikan lähiympäristöön.

Kuva 24. Löytöpaikka merkittynä kuvaan punaisella maakairalla. Kuvattu luoteeseen.

Aluetta tutkittiin ensin metallinilmaisimella, jonka tuloksena löydettiin lähinnä modernia rautaromua. Mielenkiintoisena kuriositeettina voitaisiin mainita, että alueelle ilmestyi kuin tyhjästä metallinilmaisinharrastaja, jonka kanssa päästiin keskusteluyhteyteen. Hän sanoi olevansa paikallisia ja oli hyvin tietoinen siitä, että alueelta on löydetty runsaasti muinaisesineitä. Henkilö totesi myös, ettei lähialueelta ainakaan hopea- tai pronssiesineitä enää voi löytää, sillä alueella on ollut todella aktiivinen metallinilmaisinharrastaja, joka on jo löytänyt kaiken. Lähipellot ja metsät on kuuleman mukaan täynnä kuoppia, joita tämä harrastaja ja mahdollisesti muut harrastajat ovat kaivaneet. Metallinilmaisinharrastaja kertoi epäilevänsä, ettei löydöistä ole tehty Ilppari-ilmoituksia.

Koekuoppia kaivettiin irtolöytöpaikan ympärille kaikkiaan seitsemän kappaletta, eikä niistä yhdestäkään tehty rautakauteen tai muuhunkaan arkeologisesti merkittävään toimintaan viittaavia havaintoja. Maa-aines oli pääasiassa melko kivistä ja savensekaista hiekkamaata. Vaalea pohjasavi tuli vastaan heti viljelyskerroksen alla, noin 30 cm syvyydessä. Koekuoppien tarkemmat tiedot on koottu taulukkoon, joka löytyy liitteestä 1.

Kuva 25. Esimerkki Rovastinmäen irtolöytöpaikan maa-aineksesta.

2.3 Keikkalan kylän tarkkuusinventointi

Kuva 26. Kuvassa arkeologi Aku Kaalikoski silmäilee tutkittavaa aluetta. Kuvattu kaakkoon.

Keikkalan keskiaikaisen kyläpaikan tarkkuusinventointi aloitettiin nykyisen graniittikirkon länsipuolelta. Alue on tätä nykyä lehtipuuvaltaista metsää, jossa on havaittavissa runsaasti erilaisia maakumpareita, kaivantoja ja ojia. Historiallisten karttojen georeferoinnin perusteella nykyisen kirkon ja sen länsipuolella sijaitsevan omakotitalon välillä on mahdollisesti sijainnut Keikkalan kylään kuuluva talo. Alue oli myös osittain pysynyt rakentamattomana, joten maankäyttö ei välttämättä olisi tuhonnut tältä osin mahdollisia jäännöksiä. Kenttätöiden jälkeen historiallista kartta-aineistoa uudelleen tarkastelemalla todettiin, että kylätontin rakennukset ovat todennäköisesti sijoittuneet sittenkin etäämmälle tutkitun alueen itäpuolelle (nykyisen kirkon kohdalle), ja länteen yksityisen omakotitalon pihamaalle tai tämän alle. Näin ollen rakennukset ja näihin mahdollisesti liittyvä kulttuurimaa on näiltä osin tuhoutunut. Myös tarkkuusinventoinnissa tehdyt havainnot tukevat tätä tulkintaa.

Havainnot tutkitulta alueelta olivat hyvin vähäisiä, eikä mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa havaittu. Alueen maa-aines oli erittäin kivistä ja paikoitellen hyvin tiivistä savea, mikä vaikeutti alueen tutkimista. Koekuoppien perusteella alue voidaan jakaa pohjois–eteläsuunnassa kahteen osaan, joista pohjoisemmassa on maannoksessa edelleen havaittavissa viljelyskerros, sillä pelto on vielä 1900-luvun aikana ulottunut tälle osalle. Lisäksi vielä nykyäänkin metsässä voidaan erottaa kivijalka, joka on kuulunut moderniin rakennukseen, joka erottuu vielä 1900-luvun kartoissa. Rakennuksen ansiosta alueen maa-aines on myös hyvin sekoittunutta. Mitään arkeologiaan viittaavaa ei koekuopista havaittu.

Kuva 27. Kartta, jossa vaalealla bufferoinnilla koekuoppien numerot ja sijainti. Taustakarttana käytetty maastokartan päälle on georeferoitu 1600-luvun maakirjakartta. Kartta Kansallisarkiston Astia-palvelusta. Kartan koordinaattijärjestelmä on ETRS-GK25. Kartan on piirtänyt Mikko Ahvonen.

Kuva 28. Koekuoppaa 15 kaivetaan rakennuksen kivijalan sisäpuolelle. Kaivajana arkeologi Aku Kaalikoski. Kuvaattu pohjoiseen.

Kuva 29. Koekuoppa 10 kaivettuna. Maa on tummaa paljon juuria sisältävää multaa.

Keikkalan kyläpaikan tarkkuusinventointia jatkettiin länteen päin, kohti Vehkosuontien ja Iittalantien risteystä. Tälle alueelle sijoittuu 1600-luvun maakirjakartan perusteella yksi kylän rakennuksista (kuva 37). Koekuopat pyrittiin sijoittamaan tämän rakennuksen ympäristöön. Alueella on kuitenkin sijainnut myös modernilla ajalla rakennuksia, joihin liittyvä maankäyttö on todennäköisesti vaikuttanut mahdollisin muinaisjäännöksiin tuhoavalla tavalla.

Kuva 30. Ilmakuvasta voidaan huomata, että vuonna 1939 alueen keskellä on sijainnut lounais-kaakkosuuntainen harjakattoinen rakennus, sekä tontin luoteiskulmassa pienempi rakennus, jonka perustukset näkyvät edelleenkin maastossa. Ilmakuva ladattu Paikkatietoikkunasta.

Kuva 31. Vuoden 1950 ilmakuvassa näkyy, että harjakattoista rakennusta on laajennettu etelään päin. Lisäksi luoteiskulman rakennuksen kaakkoispuolella näyttää olevan pitkä kasvimaata. Tämä näkyy myös koekuoppien maa-aineksessa alueen koillis- ja pohjoisrajalla. Ilmakuva ladattu Paikkatietoikkunasta.

Ensimmäiset koekuopat kaivettiin alueen pohjoispuolelle, pellon reunaan. Alueella kasvoi korkeaa kasvillisuutta, ja maa-aines oli kohdalla hyvin multaista, savensekaista. Tällä alueella on sijainnut ainakin 1900-luvulla kasvimaata, johon havainnot todennäköisesti liittyvät. Koekuopista ei tullut löytöjä. Myös alueen pohjoispuoliselle pellolle kaivettiin yksi koekuoppa (koekuoppa 20), sillä aiemmin raportissa mainittu metallinilmaisinharrastaja informoi, että tältä alueelta olisi tavattu rautakaudelle ajoittuvia löytöjä. Kuopasta vastaan tuli kuitenkin puhdas viljelyskerros, jonka alta paljastui pohjasavi.

Kuva 32. Koekuoppa 25. Tyypillinen tontille tehty koekuoppa, josta voidaan viljelyskerroksen perusteella havaita, että pelto tai kasvimaata on jatkunut tutkitulle tontille asti.

Tutkittavan alueen eteläisemmissä koekuopissa oli huomattavissa modernien rakennusten vaikutus, sillä maa-aines oli lähtökohtaisesti hyvin sekoittunutta ja maastossa havaittiin modernin oloisia puutarha- tai pihakiveyksiä. Koekuopasta 30 tavattiin hyvin tummaa multamaata (kuva 33), jonne oli selkeästi laskettu nokimaata, hiiltä ja muun muassa palanutta, kuonaantunutta lasia, tiiltä ja rautaromua. Palanut aines esiintyi vain kyseisessä koekuopassa, joten kyseessä lienee paikka, jonne palon jätettä on tuotu tai poltettu.

Kuva 33. Koekuopan 30 yhteydestä havaittuja löytöjä.

Alueen mielenkiintoisin kuoppa (koekuoppa 26) sijaitsi 15 metriä pellon reunasta etelään, useamman omenapuun välisellä alueella. Kyseisestä kuopasta tehtiin mahdollisesti 1800-luvulle ajoittuvia löytöjä, mutta etenkin koekuopan ylin kerros piti sisällään myös modernia tasolasia ja rautanauvoja. Tästä kuopasta löytöjä tuli kuitenkin poikkeuksellisesti koko kuopan syvyydeltä (40 cm), ja alimmat löydöt tulivat aivan kuopan pohjan vaaleasta savimaasta. Löytöihin kuului lyijylasitettua punasavikeramiikkaa, rautaesineiden katkelmia sekä palanutta savea. Selkeää kulttuurikerrosta ei esiintynyt, mutta kuopan pohjalta tulleet löydöt vaikuttivat ajoittuvan karkeasti 1800-luvulle.

Alueelle kaivettiin lopulta 13 koekuoppaa, mutta alueelta ei tehty tätä vanhempaan ihmistoimintaan viittaavia havaintoja, eikä mitään merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä tai keskiaikaisesta Keikkalan kylästä havaittu. Todennäköisesti myöhempi maankäyttö on tuhonnut keskiaikaiset jäännökset.

Kuva 34. Koekuoppa 26, josta tehtiin 1800-luvulle ajoittuvia löytöjä.

Viimeinen Keikkalan kylän tarkkuusinventointiin liittyvä tutkittava alue sijaitsi Iittalantien ja Vehko-suontien risteyksen pohjoispuolella. Tämä oli viimeinen historiallisten karttojen avulla paikannettu potentiaalisesti säilynyt ja tutkittavissa oleva alue, sillä muut rakennusten paikat sijoittuivat joko nykyisten rakennusten alle tai yksityisille tonteille. Tutkitulle alueelle sijoittuu 1600-luvun maakirjakartalla yksi rakennus (kuva 37).

Koekuopitus aloitettiin aivan risteyksen viereisestä harvasta sekametsästä. Koekuoppia pyrittiin sijoittamaan 1600-luvun kartassa näkyvän rakennuksen ympäristöön. Tutkittavan alueen eteläosassa, alueen halki kulkevan ojan eteläpuolella (oja on erotettavissa maastokartassa), maannokset olivat pääasiassa häiriöttömiä ja luonnollisia. Maa-aines koostui pintamullasta, yläosastaan väriltään tummemmasta, ja alemmas edetessä vaaleammaksi vaihtuvasta hiekkamoreenista. Kuopista ei tehty löytöjä.

Kuva 35. Iittalantien ja Vehkosuontien risteyksen pohjoispuolista osaa kuvattuna itään. Kuvan etualalla näkyy syvä ja leveä oja, joka kulkee alueen halki.

Edellä mainitun ojan pohjoispuolelle kaivettiin neljä koekuoppaa. Läntisemmät koekuopat sijaitsivat avoimessa rinteessä, jossa on sijainnut topografiasta ja multaisesta maaperästä päätellen pelto tai kasvi-maa historiallisina aikoina. Rinteen alue osoittautui kuitenkin niin kiviseksi, ettei alueelle saatu avattua kunnollista koekuoppaa kovasta yrittämisestä huolimatta, sillä suuria kiviä tai kalliota tuli vastaan jo 10–20 cm syvyydessä kaikkialla. Ne kuopat, jotka alueelle saatiin kaivettua, koostuivat lähinnä multa-maasta, jonka seassa oli runsaasti tiilimurskaa.

Alueen viimeiset kaksi koekuoppa avattiin idemmäksi, Pappilan ja ojan väliselle maa-alueelle. Kummas-takin kuopasta esiin saatiin pintamultakerros, jonka alta esiin tuli luonnolliselta vaikuttava hiekkamo-reenimaa. Myöskään Iittalantien ja Vehkosuontien risteyksen pohjoispuoliselta alueelta ei siis tavattu mitään havaintoja Keikkalan keskiaikaiseen kylään liittyen.

Kuva 36. koekuoppa 35.

Kuva 37. Kartta, jossa vaalealla bufferoinnilla koekuoppien numerot ja sijainti. Taustakarttana käytetty maastokartan päälle georeferoitua 1600-luvun maakirjakarttaa. Kartta ladattu Kansallisarkiston Astia-palvelusta. Koordinaattijärjestelmä ETRS-GK25. Kartan on piirtänyt Mikko Ahvonen.

3. Johtopäätökset

Arkeologisessa maastoinventoinnissa havaittiin kaksi maansekaista rökkiötä (rökkiö 1 ja rökkiö 2). Rökkiöt sijaitsevat sekä nykyisten että historiallisten peltojen läheisyydessä ja ovatkin inventointihavaintojen perusteella viljelykseen liittyviä.

Rökkiöiden lisäksi Turkinmäen alueen luoteisosasta havaittiin rinteestä rakennuksen perustukset, joiden voidaan olettaa liittyvän alueen 1800–1900-lukuisiin mäkitupalaisasumuksiin. Tähän viittaa rakenteen sijainti rinteessä, kaivetussa kuopassa. Selkeää tulisijan jäännöstä ei kuopasta kuitenkaan löydetty.

Rovastinmäen irtolöytöpaikalle kaivettiin kuusi koekuoppaa, joista ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Irtolöytö on siis todennäköisesti levinnyt alueelle maata viljeltäessä, ja ottaen huomioon alueen muut löydöt, on todennäköistä, että alueella on sijainnut rautakautinen kalmisto, joka on levinnyt pellolle pitkin poikin.

Keikkalan keskiaikaisen kylän tarkkuusinventoinnissa kaivettiin lähinnä historiallisen kartta-aineiston perusteella sijoitetuille potentiaalisille alueille yhteensä 44 koekuoppaa. Alue oli monin paikoin kivistä, mikä vaikeutti tutkimuksen tekemistä. Alueelta havaittiin runsaasti moderneihin rakennuksiin ja maanviljelyyn liittyviä ilmiöitä, mutta mitään arkeologisesti merkittävää, suojelua tai tarkempaa jatkotutkimusta vaativaa havaintoa ei tutkitulta alueelta tehty. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, ettei tutkitulla alueella sijaitse kiinteää muinaisjäännöstä.

Helsingissä 27.01.2025

Mikko Ahvonen

Lähteet

Arkeologisen kulttuuriperinnön opas. Mäkitupa.

Löytyy internetistä: <https://akp.nba.fi/wiki:m%C3%A4kitupa>

Viitattu [20.1.2025]

Favorin, Martti. 1996. Kalvolan historia II. Autonomian aika ja itsenäisyyden aika. Kalvolan kunta: Kalvola.

Kaipainen, H., Jutila, H., Bilaletdin, Ä. & Frisk, T. 2009. Vanajaveden vesiensuojelu ja yhdyskuntien jätevesikuormitus. Pirkanmaan ympäristökeskuksen raportteja 1/2009. Pirkanmaan ympäristökeskus.

Koivisto, S. 2016. Kulttuuriperintöpotentiaalın esiselvitys Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan järvillä. Freshhabit-life-hanke. Museoviraston esiselvitysraportti.

Löytyy internetistä: https://www.vanajavesi.fi/2018/wpcontent/uploads/2016/10/Esiselvitysraportti_kulttuurip_Vanajavesi_pakattu.pdf

Viitattu [20.1.2025]

Kuuliala, Wiljo-Kustaa. 1948. Kalvolan vaiheita. Riihimäki.

Lesell, Kreetta. 2009. Kevyenliikenteen väylän inventointi. Museovirasto: Helsinki.

Seppälä, S.-L. 1999. Vanajanlaakson perusselvitykset, esihistoriallisten kiinteiden muinaisjäännösten inventointi. Museovirasto: Helsinki.

Suvanto, Seppo. 1992. Ruotsin vallan aika. Kalvolan historia I. Hämeenlinna.

Digitaaliset lähteet:

GTK, Geologian tutkimuskeskus, Hakku, maaperätiedot (1:200 000)

<https://hakku.gtk.fi/fi/locations>

Viitattu [20.1.2025]

Kansallisarkiston digitaaliarkisto, historialliset kartat

<https://astia.narc.fi/uusiastia/>

Viitattu [20.1.2025]

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma)

Ib.* Senaatin kartasto.

XV 25 [Kalvola]

KA h32: 8/1-2

Pääkokoelma: Maakirjakartta

Alikokoelma: maakirjakartat 1600-luku

Kulttuuriympäristön palveluikkuna:

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mireki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1000040474

Viitattu [20.1.2025]

Heikki Rantatupa, Historialliset kartat, Keikkala, Kalvola

Vanhat kartat, historialliset maastokartat

<http://vanhakartta.fi>

Viitattu [20.1.2025]

Timo Meriluoto, historialliset kartat

[https://timomeri-](https://timomeri-luoto.kapsi.fi/KARTAT/%C2%B4%C2%B4Kuninkaan%20Kartasto%C2%B4%C2%B4201776-1805/L%C3%A4ntinen%20Uusimaa%20%2839+1%29.jpg)

[luoto.kapsi.fi/KARTAT/%C2%B4%C2%B4Kuninkaan%20Kartasto%C2%B4%C2%B4201776-1805/L%C3%A4ntinen%20Uusimaa%20%2839+1%29.jpg](https://timomeri-luoto.kapsi.fi/KARTAT/%C2%B4%C2%B4Kuninkaan%20Kartasto%C2%B4%C2%B4201776-1805/L%C3%A4ntinen%20Uusimaa%20%2839+1%29.jpg)

Viitattu [20.1.2025]

Paikkatietoikkuna, mittaa korkeusprofiili -työkalu, historialliset ilmakuvat.

<https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

[viitattu 20.1.2025]

Liitteet

Kuvaluettelo

Kuvan numero	Kuvateksti
Kuva 1	Selvitysalueen karkea sijainti esitetty Maanmittauslaitoksen taustakartalla punaisella ympyrällä.
Kuva 2	Selvitysalue rajattu Maanmittauslaitoksen maastokarttaan punaisella viivalla.
Kuva 3	Muinaisrantamalli, jossa merenpinta nostettu 90 m mpy tasolle. Tällöin alue on ollut osa Ancylysjärveä. Kartan piirtänyt Mikko Ahvonen.
Kuva 4	Muinaisrantamalli, jossa merenpinta nostettu 90 m mpy tasolle. Punaisella viivalla kuvattuna alueen raja- aus. Kartasta voidaan nähdä, että potentiaalisimmat rantasidon- naiset kivikautiset alueet sijoittuvat alueen kaakkoisosaan pellolle. Piirtänyt Mikko Ahvonen.
Kuva 5	Muinaisrantamalli, jossa vedenpinta nostettu 82 m mpy tasoon. Kartasta voidaan päätellä, että Äimäjärvi on kuroutunut omaksi järveksen näihin aikoihin. Piirtänyt Mikko Ahvonen.
Kuva 6	Ote vuoden 1698 maakirjakartasta, jossa kylä näkyy pohjoisnuolen alla useista taloista koostuvana ryppäänä. Kartta ladattu Kansallisarkiston Astia-palvelusta.
Kuva 7	Ote kuninkaankartastosta 1776–1805, jossa Kalvolan kylä hahmotettavissa punaisena talojen ryppäänä kirkon pohjoispuolella. Kartta ladattu Timo Meriluodon ylläpitämältä verkkosivulta.
Kuva 8	Ote Senaatin kartasta vuodelta 1899. Rakennukset sijoittuvat edelleen samalle alueelle kuin vuoden 1698 maakirjakartassa, eikä tien lounaispuolella esiinny taloja. Nykyistä 1919–1921 rakennettua Kalvolan graniittista basilikan mallista pitkäkirkkoa edeltänyt 1918 tulipalossa tuhoutunut vanha puukirkko merkitty kartassa punaisella ristillä. Kartta ladattu Kansallisarkiston Astia-palvelusta.
Kuva 9	Esimerkki 5 p -LIDAR-aineistosta tehdystä mallista, jonka perusteella rajattiin joitakin mahdollisesti kiinnostavia kohteita maastoinventointia varten. Pintamallin tehnyt Mikko Ahvonen.
Kuva 10	Maastoinventoinnin lähtöpaikka, Iittalantien pohjoispuolella. Edustalla kuiva kesannolla ollut pelto. Kuvattu pohjoiskoilliseen.
Kuva 11	Turkinmäen kaakkoisosan metsäisestä niemekkeestä löydetty matala kiviröykkiö. Kuvattu länteen.
Kuva 12	Vuoden 1939 ilmakekuva, jossa röykkiön sijaintipaikka kuvattuna karkeasti punaisella ympyrällä. Ilmakekuva ladattu Paikkatietoikkunasta.
Kuva 13	Vuoden 1939 ilmakekuva, jossa alue rajattu punaisella ympyrällä. Röykkiö sijaitsee peltojen välisen ojan vierustassa, ojan itäpuolella. Ilmakekuva ladattu Paikkatietoikkunasta.

Kuvan numero	Kuvateksti
Kuva 14	Kuvassa maansekainen suurista kivistä koostuva laivan muotoinen röykkiö 2. Röykkiötä kuvassa tutkiskelee arkeologi Aku Kaalikoski. Kuvattu lounaaseen.
Kuva 15	Ilmakuva Turkinmäen alueesta vuodelta 1939. Punaisella ympyrällä merkitty maastossa havaittu rakennuksen perustus ja mahdollinen kellari. Ilmakuva ladattu Paikkatietoikkunasta.
Kuva 16	Turkinmäen luoteispuolen rinteestä löydetty rakennuksen perustukset. Kuvattu pohjoiseen.
Kuva 17	Kuopasta löydettiin porattuja kiviä.
Kuva 18	Rakennuksen eteläpuolen rinteeseen on todennäköisesti tuotu kiviä rakennuksen purkamisen jälkeen. Tähän viittaavat ainakin kivien keskenäinen erilaisuus. Kuvattu etelään.
Kuva 19	Rakenteen itäosa.
Kuva 20	Rakenteen länsiosa.
Kuva 21	Rakenteen pohjoisosa.
Kuva 22	Vuoden 1911 isojakokartta käsin georeferoituna maastokartan päälle. Perustus kuvattuna sinisen numero neljän yläpuolella. Kartta ladattu Kansallisarkistosta,
Kuva 23	Vuoden 1899 senaatin kartta georeferoituna maastokartalle. Punainen piste kuvaa rakennuksen perustusta. Kartta ladattu Kansallisarkistosta.
Kuva 24	Löytöpaikka merkittynä kuvaan punaisella maakairalla. Kuvattu luoteeseen.
Kuva 25	Esimerkki Rovastinmäen irtolöytöpaikan maa-aineksesta.
Kuva 26	Kuvassa arkeologi Aku Kaalikoski silmäilee tutkittavaa aluetta. Kuvattu kaakkoon
Kuva 27	Kartta, jossa vaalealla bufferoinnilla koekuoppien numerot ja sijainti. Taustakarttana käin maastokartan päälle georeferoitu 1600-luvun maakirjakartta. Kartta ladattu Kansallisarkiston Astia-palvelusta. Kartan kooridaattijärjestelmä on ETRS-GK25. Kartan on piirtänyt Mikko Ahvonen.
Kuva 28	Koekuoppaa 15 kaivetaan rakennuksen kivijalan sisäpuolelle. Kaivajana arkeologi Aku Kaalikoski. Kuvattu pohjoiseen.
Kuva 29	Koekuoppa 10 kaivettuna. Maa on tummaa paljon juuria sisältävää multaa.
Kuva 30	Ilmakuvasta voidaan huomata, että vuonna 1939 alueen keskellä on sijainnut lounais-kaakkosuuntainen harjakattoinen rakennus sekä tontin luoteiskulmassa pienempi rakennus, jonka perustukset näkyvät edelleenkin maastossa. Ilmakuva ladattu Paikkatietoikkunasta.
Kuva 31	Vuoden 1950 ilmakuvassa näkyy, että harjakattoista rakennusta on laajennettu etelään päin. Lisäksi luoteiskulman rakennuksen kaakkoispuolella näyttää olevan pitkä kasvima. Tämä näkyy myös koekuoppien maa-aineksessa alueen koillis- ja pohjoisrajalla. Ilmakuva ladattu Paikkatietoikkunasta.
Kuva 32	Koekuoppa 25. Tyypillinen tontille tehty koekuoppa, josta voidaan viljelyskerroksen perusteella havaita, että pelto tai kasvima on jatkunut tutkitulle tontille asti.
Kuva 33	Koekuopan 30 yhtedessä havaittuja löytöjä.

Kuvan numero	Kuvateksti
Kuva 34	Koekuoppa 26, josta tehtiin 1800-luvulle ajoittuvia löytöjä.
Kuva 35	Iittalantien ja Vehkosuontien risteyksen pohjoispuolista osaa kuvattuna itään. Kuvan etualalla näkyy syvä ja leveä oja, joka kulkee alueen halki.
Kuva 36	koekuoppa 35.
Kuva 37	Kartta, jossa vaalealla bufferoinnilla koekuoppien numerot ja sijainti. Taustakarttana käytetty maastokartan päälle georeferoitua 1600-luvun maakirjakarttaa. Kartta ladattu Kansallisarkiston Astia-palvelusta. Koordinaattijärjestelmä ETRS-GK25. Kartan on piirtänyt Mikko Ahvonen.

Liite 1. Koekuoppien tiedot

Liite 2. Inventointi havainnot

Liite 3. Yleiskartta alueesta ja havainnot

Liite 1. Koekuoppien tiedot

Rovastinmäki				
Koekuoppa	X (GK25)	Y (GK25)	Havainnot	Löydöt
KK1	6776973,27	344433,32	Koekuopan pinnalla suuria kivia ja maa muutoinkin erittäin kivistä savensekaista hiekkaa. Noin 30 cm syvyydessä vastaan tulee vaalea pohjasavi.	Ei löytöjä
KK2	6776971,89	344434,08	Viljelyskerros mullansekaista savimaata. Tämän alla noin 20 cm syvyydessä suuri kivi, jota ei lähdetty poistamaan.	Ei löytöjä
KK3	6776969,64	344434,72	Erittäin kivkkoinen kuoppa. Heti pintamaasta suuria kivenmurikoita. Kivien välissä mullansekaista viljelysmaata.	Ei löytöjä
KK4	6776968,75	344430,14	Kuoppa löytöpaikan eteläpuolelta. 30 cm melko kivetöntä viljelyskerrosta, jonka alta tulee vastaan vaalea pohjasavi.	Ei löytöjä
KK5	6776971,38	344428,48	30 cm savensekainen viljelyskerros, jonka alla vaalea pohjasavi.	Ei löytöjä
KK6	6776966,84	344441,60	Runsaasti kiviä pinnalla, niiden poiston jälkeen maa muuttuu moreenimasieksi, seassa suurempia nyrkinkokoisia kiviä. Tämä jatkuu noin 50 cm syvyyteen, jonka jälkeen kaivaminen lopetettiin.	Ei löytöjä

Kirkon länsipuoli				
Koekuoppa	X (GK25)	Y (GK25)	Havainnot	Löydöt
KK7	6776947,01	344308,733	10 cm multakerroksen alla vaalea hyvin tiivis puhdas savimaa, johon kaivaminen lopetettiin.	Ei löytöjä
KK8	6776952,61	344308,733	Tummaa multamaata, jossa runsaasti kiviä seassa. Ei löytöjä tai mitään kulttuurimaahan viittaavaa.	Ei löytöjä
KK9	6776956,96	344307,631	Luultavasti viereisen ojankaivuun yhteydessä syntyneen maakasan vierelle kaivettu kuoppa, jossa runsaasti kiviä seassa, mutta ei mitään arkeologiaan viittaavaa. Maa-aines tummaa multamaata, jossa runsaasti juuria.	Ei löytöjä
KK10	6776962,7	344302,726	20 cm multamaata, jonka alla järeä juuri, josta ei menty enää läpi, sillä kuopan sisus ei antanut mitään syytä epäillä, että kuopasta kulttuurikerrosta löytyisi.	Tiilimurskaa ja modernia lasia
KK11	6776956,4	344298,047	Multaista savensekaista maata, jossa runsaasti juuria sekä kiviä seassa.	Modernia lasia
KK12	6776951,6	344303,002	10 cm savista mullansekaista maata, jonka alta esiin tulee jo vaalea savi.	Ei löytöjä
KK13	6776947,3	344303,975	Erittäin tiivistä savimaata noin 10 cm paksuudelta, jonka jälkeen esiin tulee vaalea savimaa.	Ei löytöjä
KK14	6776943,8	344302,70	Maakumpareen juurella sijaitseva kuoppa. 10 cm tiukkaa savensekaista multaa, jonka alla suuri kivi, jota ei saatu poistettua tämän koon takia.	Ei löytöjä
KK15	6776943,9	344297,515	Koko kuopan maa sekoittunutta mullan, hiekanja savensekaista moreenimaata. Maa-aines poikkeaa hieman muista alueen koekuopista ja saattanee liittyä kivijalkaan, jonka sisäpuolella kuoppa sijaitsee.	Tiilenpala.
KK16	6776936,8	344305,255	Suuri kivi tuli vastaan heti pintamaan poiston jälkeen, joten kuoppaa ei saatu kaivettua kovinkaan syvälle.	Ei löytöjä.
KK17	6776936,1	344297,377	Hiekkamoreenimaasta koostuva sekoittuneesta maasta koostuva kuoppa, jossa paljon liuskekivien palasia seassa.	Tiilenpaloja.
KK18	6776937,2	344291,20	Kuopan sisältö samanlaista moreenia ja liuskekiveä kuin aiempi koekuoppa 17.	modernia lasia.
KK19	6776949,4	344290,73	Tummaa multamaata, jossa runsaasti kiviä seassa. Ei löytöjä tai mitään kulttuurimaahan viittaavaa.	Modernia lasia

Vehkosuontien itäpuoli				
Koekuoppa	X (ETRS)	Y (ETRS)	Havainnot	Löydöt
KK20	6777045,01	344248,177	Metallinpaljastinharratajan kertoman löytöpaikan perusteella valikoitu koekuopan paikka. Paikalla viljelyskerros 30 cm paksuinen, jonka jälkeen esiin tulee puhdas pohjasavi.	Ei löytöjä
KK21	6777020,92	344220,766	Koekuoppa sijoittui pellon rajalle. Viljelyskerroksen paksuus tältä osin 40 cm, jonka alla pohjasavi.	Ei löytöjä
KK22	6777018,04	344211,049	40 cm viljelyskerroksen alla puhdas pohjasavi.	Tiiltä.
KK23	6777015,41	344214,87	40 cm viljelyskerroksen alla puhaspohjamaa, viljelyskerroksessa muutamia tiilenpaloja seassa.	Tiiltä.
KK24	6777012,81	344209,01	30 cm viljelyskerroksen alla savinen pohjamaa.	Tiiltä.
KK25	6777008,35	344207,184	40 cm savista mullansekaista maata, joka muuttuu 40 cm jälkeen pohjasaveksi. Kuopasta tehtiin 1800-1900-luvuille ajoittuvia löytöjä, mutta maa-aines oli sekoittunutta, eikä selkeää kulttuurikerrosta havaittu.	Lasia, keramiikkaa
KK26	6777007,4	344210,765	10 metriä peltojen eteläpuolella kahden omapuun välissä sijaitseva koekuoppa. Ensimmäiset 20 cm mullansekaista tummanharmaan ruskeaa maata, jossa seassa modernia, mutta myös 1800-luvulle sijoittuvia löytöjä, lähinnä punasavikeramiikkaa. 20 cm jälkeen maa-aines muuttuu tiiviimpään savisempaan maahan, josta tuli edelleen 1800-luvun löytöjä, palanutta savea, tiiltä, valkosavi-keramiikkaa. Noin 40 cm syvyydessä havaittiin kivi, jonka yllä oli laudan palanen. Löytöjä tehtiin 60 cm syvyyteen asti, jonka alta vastaan tulee vaalea pohjasavi.	
KK27	6777008,16	344214,513	40 cm viljelyskerros, jonka alla vaalea pohjasavi.	Modernia roskaa.
KK28	6777018,82	344197,309	40 cm viljelyskerroksen alla vaalea pohjasavi.	Ei löytöjä
KK29	6776995,68	344205,621	Savista maata, jossa seassa tiilenpalasia sekä modernia keramiikkaa	Tiiltä ja keramiikkaa
KK30	6776986,8	344206,268	Tummaa, hieman nokista sekoittunutta maata 40 cm syvyyteen asti, jonka jälkeen pohjasavi.	Hiiltä, tiiltä, metalliromua ja palanutta lasia.
KK31	6776998,89	344217,769	Pintamaa sekoittunutta puutarhamultaa 40 cm syvyyteen asti.	Tiiltä.
KK32	6777001,22	344190,954	Jonkinlaisen puutarhakiveyksen viereen kaivettu koekuoppa. Maa-aines sekoittunutta multamaata 40 cm asti.	Tiiltä.
KK33	6777019,29	344169,645	Omenapuun vieressä. Koekuopassa puutarhamultaisaa savimaata, jossa modernia romua siellä täällä. 30 cm syvyydessä tumma 5 cm hiiltä ja nokea sisältänyt kerros, josta ei tehty löytöjä. Pohjalla runsaasti kiviä, jonka alla savimaa.	Tiiltä, hiiltä, lasia ja rautaromua

Vehkosuontien länsipuoli				
Koekuoppa	X (ETRS)	Y (ETRS)	Havainnot	Löydöt
KK34	6777037,5	344138,802	10 cm tummaa mullansekaista hiekkamoreenia, joka vaihtuu vaaleampaan hiekkamoreeniin, jossa runsaasti suurempia kiviä seassa. Luonnollinen maannos.	Ei löytöjä
KK35	6777043,49	344140,846	10 cm multakerroksen alta hiekkamoreenia, jonka alla pohjamaa. Luonnollinen maannos.	Ei löytöjä
KK36	6777041,96	344150,456	Ei pintamultaa, 40 cm syvyyteen asti hiekkamoreenia, jonka alla hieman vaaleampi hiekkamoreeni. Luonnollinen maannos.	Ei löytöjä
KK37	6777041,96	344150,456	Mullansekaista tummanruskeaa hiekkamoreenia, jossa runsaasti juuria ja kiviä seassa. Noin 40 cm syvyydestä esiin tulee vaaleampi pohjamaa. Luonnollinen maannos.	Ei löytöjä
KK38	6777056,09	344170,733	20 cm savimaata, joka muuttuu tiukemmaksi ja vaaleammaksi pohjasaveksi.	Ei löytöjä
KK39	6777066,99	344170,105	Pinnalla savinen kerros, joka noin 20 cm paksu. Tämän alla hiekkamoreenia.	Ei löytöjä
KK40	6777041,96	344150,456	Ei pintamultaa, 40 cm syvyyteen asti hiekkamoreenia, jonka alla hieman vaaleampi hiekkamoreeni. Luonnollinen maannos.	Ei löytöjä
KK41	6777076,92	344124,895	Multaa, jossa runsaasti tiiltä seassa. Maa niin kivikkoista, ettei 20 cm jälkeen koekuoppaa pystynyt kaivaa syvemmälle.	Tiiltä
KK42	6777068,2	344123,678	Multamaata, jossa runsaasti kiviä. Kuopan kaivaminen pysähtyi noin 20 cm syvyydessä olleeseen kiveen, jota ei pystytty käsivoimin poistamaan.	Ei löytöjä
KK43	6777066,36	344116,076	Multamaata, 10 cm syvyydessä jälleen niin valtava kivi/kalliopinta, ettei kaivamista pystytty jatkamaan.	Ei löytöjä
KK44	6777079,1	344186,994	Pinnalla paljon pieniä kiviä sekä soraa. Tämän alla luonnollisen oloinen hiekkamoreeni.	Ei löytöjä

Liite 2. Inventointihavainnot eriteltynä

Röykkiö 1

Mj-tunnus: Ei muinaisjäännöstunnusta

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyypin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: historiallinen aika.

Rauhoitusluokka: ei suojeltava, muu kohde

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6776857,5 Y: 344897,1 (ERTS-TM35FIN, keskikoordinaatit)

Z = 96 m mpy (N2000)

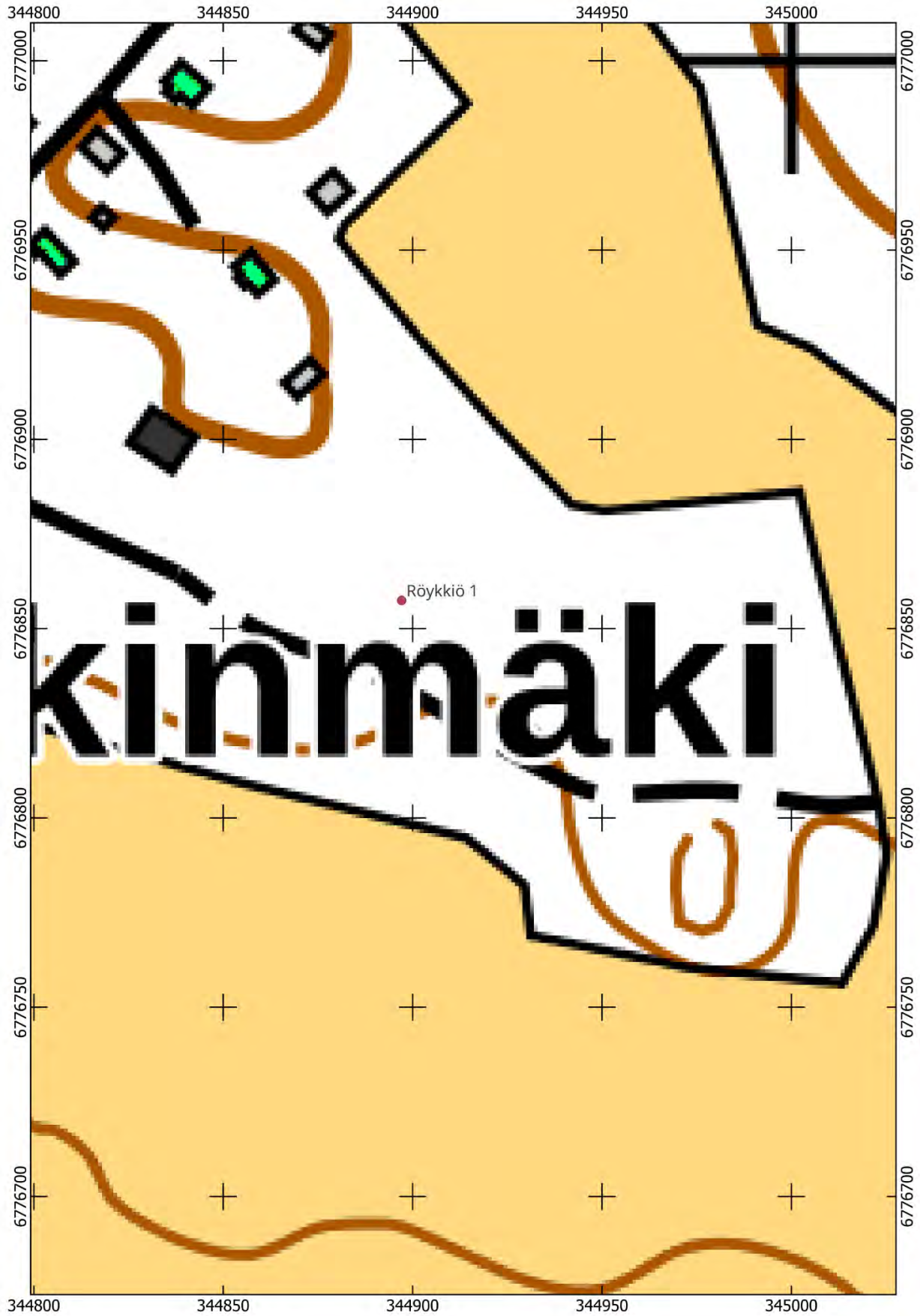
Maastomerkintä: Ei merkintää

Kuvaus:

Turkinmäentie 95 -rakennuksen kaakkoispuolella, 70 metrin päässä rakennuksesta havaittiin inventoinnissa lokakuussa 2024 siisti, pyöreän muotoinen, sammalen ja ruohojen peittämä, maansekainen kiviröykkiö. Röykkiön halkaisija on noin 4 m ja korkeus 0,5 m. Röykkiö on noin 96 m mpy korkeustasolla. Röykkiön kivien koko vaihtelee halkaisijaltaan 10–35 cm välillä. Röykkiö sijaitsee Turkinmäen kaakkoisosassa peltojen ympäröimässä metsäisessä niemekkeessä. Paikka erottuu topografialtaan ja avoimuutensa puolesta muusta maastosta hyvin. Röykkiön ympärillä kasvaa koivuja, mutta muuten alue on sekametsää.

Röykkiö vaikuttaa maansekaisuutensa, kontekstinsa (sijainti peltojen keskellä) ja muiden inventointihavaintojen perusteella viljelykseen liittyvältä ja esimerkiksi vuoden 1939 ilmakuvasta voidaan havaita, että historiassa pellot ja niityt ovatkin tulleet lähemmäksi röykkiötä kuin nykyisin. Röykkiötä kairatessa kivien välissä havaittiin karkeaa hiekkaa ja multaa, eikä mitään poikkeavaa. Kivet eivät muodostaneet selkeitä maanpälle näkyviä rakenteita. Röykkiön pinnalla esiintyi jonkin verran irtonaisia kiviä.

Kuva 1. Rökkiön 1 sijainti. Koordinaattijärjestelmä ETRS-GK25 ja mittakaava 1:1000. Piirtänyt Mikko Ahvonen.

Röykkiö 2

Mj-tunnus: Ei muinaisjäännöstunnusta

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyypin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: historiallinen aika

Rauhoitusluokka: Ei suojeltava, muu kohde.

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6777078,8 Y: 344839,0 (ERTS-TM35FIN, keskikoordinaatit)

Z = 90 m mpy (N2000)

Maastomerkintä: Ei merkintää

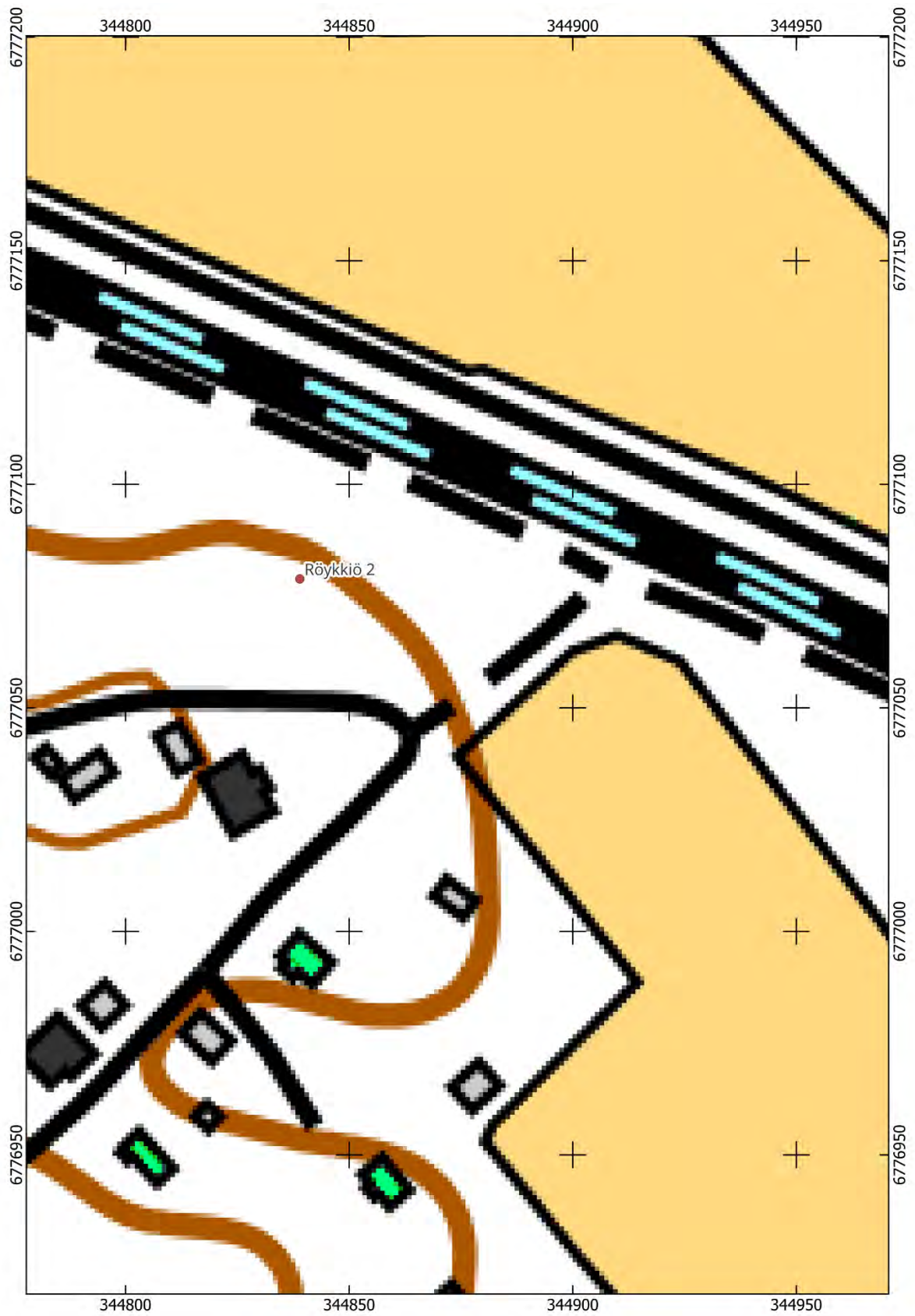
Kuvaus:

Turkinmäen pohjoispuolella, aivan yksityisen omakotitalotontin rajalla (Turkinmäentie 54), 40 metriä päärakennuksesta pohjoiseen, suuri etelä-pohjoissuuntainen laivan muotoinen maansekainen kiviröykkiö. Röykkiö on 12 m pitkä, 6 m leveä ja 0,5–1 metriä korkea. Röykkiö laidalla ja eteläpäässä on muutamia selkeästi suurempia kivilohkareita. Yleisesti röykkiö koostuu 0.5–1 m halkaisijaltaan olevista kivistä sekä tätä reilusti pienemmistä. Kairauksesta havaittiin röykkiön 1 tapaan pelkkää puhdasta multaa ja hiekkaa. Röykkiön päällä kasvaa muutama suuri koivu.

Aluetta haravoitiin metallinilmaisijalla, mutta mitään modernia rautaroskaa kummempaa ei lähimaastosta löydetty. 90 metriä röykkiöstä pohjoiseen, junaradan pohjoispuolelta tunnetaan metallinilmaisinlöytöpaikka. Löytö on karhunhammasriipuksen pala, ja esine ajoittuu mahdollisesti rautakaudelle.

Historiallisten ilmakuviin perusteella röykkiö sijoittuu peltokaistojen väliselle alueelle, joten kyseessä on havaintojen perusteella viljelysröykkiö.

Kuva 2. Röykkiön 2 sijainti. Koordinaattijärjestelmä ETRS-GK25 ja Mittakaava 1:1000. Piirtänyt Mikko Ahvonen.

Mäkituvan perustukset

Mj-tunnus: Ei muinaisjäännöstunnusta

MJ-tyyppi: Asuinpaikat

Tyypin tarkenne: Mäkituvat

Ajoitus: historiallinen, 1800–1900-luku

Rauhoitusluokka: Ei suojeltu, muu kohde.

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6777060,7 Y: 344576,5 (ETRS-TM35FIN, keskikoordinaatit)

Z = 91 m mpy (N2000)

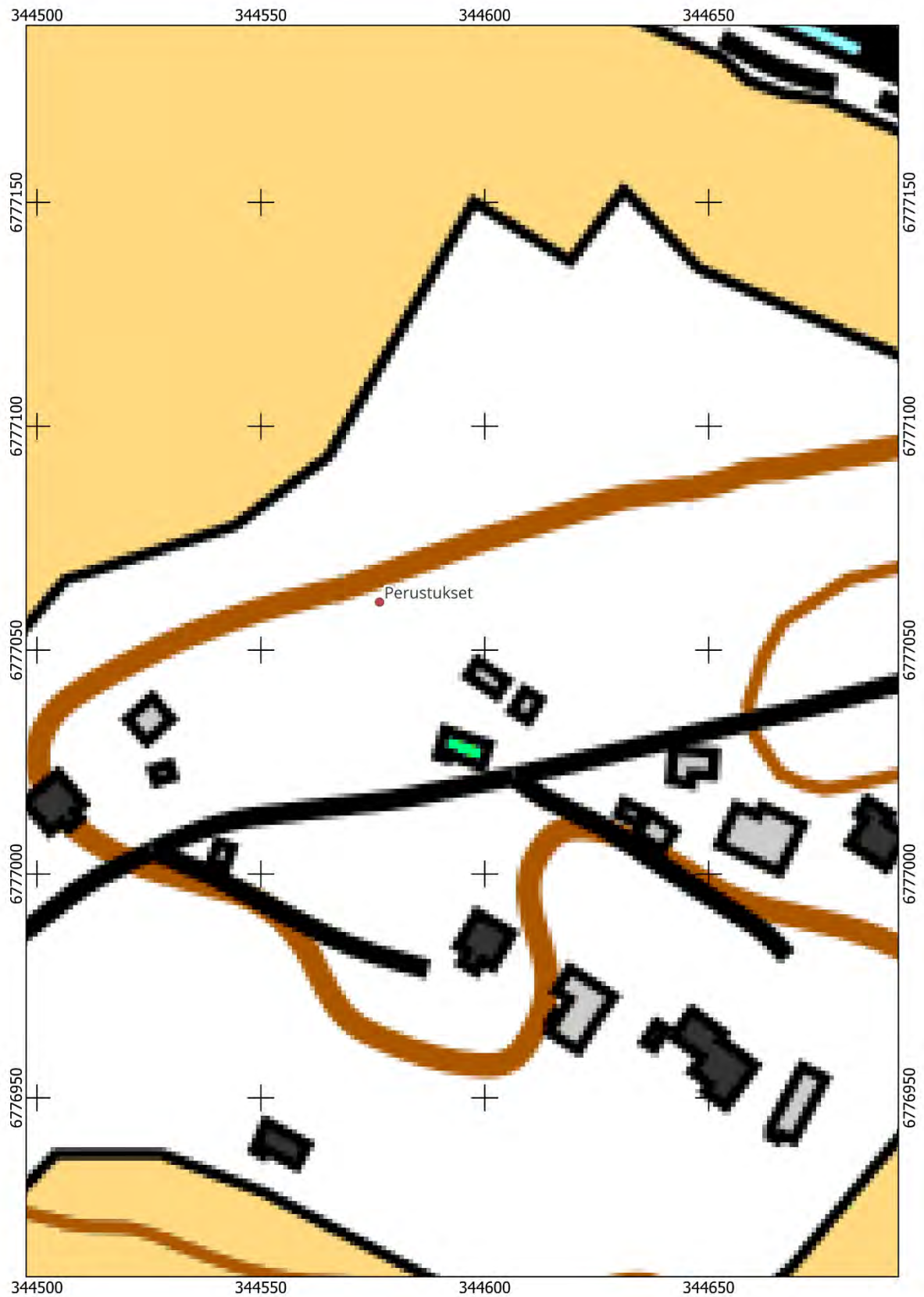
Maastomerkintä: Ei merkintää

Kuvaus:

270 metriä Kalvolan kirkosta koilliseen, Turkinmäen luoteispuolisen loivasti pohjoiseen laskevalta rinteeltä löydettiin rakennuksen perustukset. Rakennuksen pituus on ollut 6 m, leveys 4 m ja kuopan syvyys 1,4–1,5 metriä. Perustusten eteläosassa ei ole kivistä ladottua perustusta, vaan rakennuksen seinät on tältä osin perustettu todennäköisesti maanpäälle. Rinteeseen on kuitenkin levinnyt kiviä, joista osassa on porauksen jälkiä. Nämä kivet eivät todennäköisesti liity alkuperäisen rakennuksen sortuneisiin rakenteeseen, vaan ne ovat päätyneet kuoppaan myöhemmin. Kivien lisäksi kuopan pohjalla esiintyi nauvoja ja muuta modernia rautaesineistöä, jotka on myös todennäköisesti laskettu kuoppaan myöhemmin. Rakennuksen itä-, länsi, ja pohjoissivut ovat pääosin melko pienistä, noin 15–20 cm halkaisijaltaan olevista kivistä kasattu. Paksuimmillaan perustukset ovat 4–5 kivikerrasta ladottu. Perustukset ovat parhaiten säilyneet pohjoisseinän kohdalla. Itä- ja länsisivujen kivet ovat osittain sortuneet kuopan sisään.

Rakennus näkyy oletettavasti vielä vuosien 1939 sekä 1950 ilmakuista. Rakennusta ei ole kuvattu senaatin kartaston vuoden 1899 kartalle, eikä vuoden 1911 isojakokartalle. Tämä saattaisi viitata mäkitupalaisrakennukseen. Myös perustusten koko vaikuttaisi sopivan kuvaan. Mäkitupien rakentaminen mäenrinteisiin kaivettuihin kuopanteisiin ei ole myöskään ollut epätavallista ja tällaisia asumuksia on ollut vielä 1900-luvun alussa käytössä. Koska tulisijaa ei löydetty, ei voida kuitenkaan poissulkea sitä, että kyseessä saattaisi olla myös maakellarin tai saunan jäännös. Kuopasta tai sen ympäristöstä ei tehty löytöjä. Rakenteen luoteispuolella, noin 50 m päässä sijaitsee nykyisin pieni puutalo.

Kuva 3. Mäkituvan perustusten sijainti. Koordinaattijärjestelmä ETRS-GK25 ja Mittakaava 1:1000. Piirtänyt Mikko Ahvonen.

HÄMEENLINNA IITTALA TURKINMÄKI 2024
Inventointi
Yleiskartta alueesta ja havainnot

Koordinaattijärjestelmä ETRS-GK25
Mittakaava 1:4000
Piirtänyt Mikko Ahvonen

Pappila

Kirkko

Museo

Turkinmäki

Leipälä

Uhrikivi

- Havainnot
- * Irtolöytöpaikat
- Kivijalka
- Parkkipaikka
- Nykyiset rakennukset
- Puutarhakiveys
- Koekuopat

1:4000